

GAIRĖS,

**REGLAMENTUOJANČIOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS DVASININKŲ,
PAŠVĖSTOJO GYVENIMO INSTITUTŲ AR APAŠTALIŠKOJO
GYVENIMO DRAUGIJŲ NARIŲ IR KITŲ BAŽNYČIOJE TARNAUJANČIŲ
ASMENŲ ELGESĮ SU NEPILNAMEČIAIS IR PAŽEIDŽIAMAIS
SUAUGUSIAIS**

1. ĮVADAS

1.1 Bažnyčia tvirtai tiki, kad kiekvienas asmuo yra sukurtas pagal Dievo paveikslą bei panašumą ir todėl turi neįkainojamą vertę¹. Bet kurio žmogaus, bet ypač nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų, seksualinis išnaudojimas «įžeidžia mūsų Viešpatį, sukelia fizinę, psichologinę ir dvasinę aukų žalą ir sužeidžia tikinčiųjų bendruomenę»². Pats Viešpats Jėzus Šv. Rašte nedviprasmiškai įspėja, kad bet koks kėsinimasis į nepilnamečių ir pažeidžiamų asmenų tyrumą yra itin sunkus nusikaltimas³. Dėl šios priežasties visa Bažnyčia nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų apsaugą nuo seksualinio išnaudojimo laiko ypač svarbia savo misijos dalimi.

1.2 Katalikų Bažnyčios dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys, dirbantys su nepilnamečiais ir pažeidžiamais suaugusiais, privalo laikytis toliau pateiktų gairių (toliau – Gairės) ir jomis vadovautis. Šiomis nuostatomis nesiekama apsunkinti sielovadinės tarnystės ar juo labiau užkirsti jai kelią, jos turi padėti išlaikyti gerus santykius su nepilnamečiais ir pažeidžiamais suaugusiais bei užtikrinti tinkamą sielovadą.

1.3 Šios Gairės, skirtos Katalikų Bažnyčioje su nepilnamečiais ir pažeidžiamais suaugusiais dirbantiems dvasininkams, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariams ir kitiems Bažnyčioje tarnaujantiems asmenims, siekia užtikrinti nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų saugumą, nubausti tuos, kurie susitepa padarydami tokius nusikaltimus bei apsaugoti dvasininkus, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų narius ir kitus Bažnyčioje tarnaujančius asmenis nuo nepagrįsto diskreditavimo.

**2. RĖMIMASIS JUNGTINIŲ TAUTŲ VAIKO TEISIŲ
KONVENCIJOS 3 IR 19 STRAIPSNIAIS**

Tiek Šventasis Sostas, tiek Lietuvos Respublika yra pasirašę Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją. Saugant nepilnamečius nuo seksualinio

¹ Plg. Pr 1, 27; *Katalikų Bažnyčios katekizmas* (toliau – KBK) 355-357.

² Popiežius Pranciškus, *Motu proprio Vos estis lux mundi* (2019 gegužės 7) (toliau – VE), įvadas.

³ Plg. Mt 18, 6-8.

išnaudojimo, remiamasi ir šios konvencijos 3 bei 19 straipsniais:

3 straipsnis

1. Imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai.

19 straipsnis

1. Valstybės dalyvės, siekdamos apginti vaiką nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors kito jį globojančio asmens, imasi visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir švietimo priemonių.

2. Tarp tokių apsaugos priemonių reikiamais atvejais gali būti ir veiksmingos socialinės programos, leidžiančios suteikti paramą vaikui ir jį globojantiems asmenims ir išaiškinti, pranešti, perduoti nagrinėti, tirti, gydyti ir imtis kitų priemonių minėtais žiauraus elgesio su vaiku atvejais, o prireikus iškelti baudžiamąją bylą.»

3. KATALIKŲ BAŽNYČIOS VAIDMUO

3.1 Bažnyčios evangelizacinėje tarnystėje svarbią vietą užima nepilnamečių bei pažeidžiamų suaugusiųjų sielovada. Katalikų Bažnyčia rūpinasi, kad:

3.1.1 pagarbiai vykdant šią sielovadą, būtų ugdomi visi vaikai, jaunuoliai ir pažeidžiami suaugusieji;

3.1.2 visi nepilnamečiai ir pažeidžiami suaugusieji būtų saugomi nuo kėsinosi į jų skaistumą, seksualinės prievartos ir smurto;

3.1.3 erdvės, kuriose vykdoma ši sielovada, būtų saugiomis nuo seksualinės prievartos ir smurto, o visi Bažnyčioje dirbantieji su nepilnamečiais ir pažeidžiamais suaugusiais būtų gerai informuoti apie būdus, padedančius apsaugoti šias asmenų kategorijas nuo gairėse minimų pavojų.

3.1.4 būtų ugdoma ir skleidžiama tarnystės ir atsakingumo dvasia, kurioje meilė ir įsipareigojimas Tiesai užtikrina atvirumą bei galimų nusikaltimų atskleidimą.

3.2 Saugant nepilnamečius bei pažeidžiamus suaugusiuosius nuo kėsinosi į jų skaistumą, seksualinės prievartos ir smurto svarbu dar kartą priminti nekintantį Bažnyčios mokymą, ypač tuos jo aspektus, kurie išdėstyti šių gairių Įvade.

3.3 Katalikų Bažnyčia:

3.3.1 laikydamosi žemiau pateiktų saugaus priėmimo bei įdarbinimo procedūrų atidžiai renkasi ir apmoko visus, kuriems Bažnyčioje patikėta atsakomybė ir įsipareigojimai;

3.3.2 laikydamosi šių Gairių nuostatų, reaguoja į kiekvieną skundą dėl dvasininkų, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų narių ir kitų Bažnyčiai tarnaujančių asmenų neleistino elgesio;

3.3.3 atidžiai išklausydama išnaudojamą ar smurtą patyrusius asmenis, siekia užtikrinti jiems sielovadinę, psichologinę, medicininę ir kitą būtiną pagalbą;

3.3.4 siekia, kad nusikaltimą padaręs asmuo sulauktų pelnyto teisingumo;

3.3.5 siekia suteikti sielovadinę ar, atsižvelgiant į aplinkybes, kitą būtiną pagalbą bet kuriam Bažnyčios bendruomenės nariui, apie kurį žinoma, kad jis yra nuskriaudęs nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusįjį;

3.3.6 įgyvendina visus šiuos principus, laikydamasi šių Gairių, valstybės įstatymų, ir pripažintos gerosios praktikos.

3.4 Nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų saugumo užtikrinimas – viena svarbiausių visų visuomenių užduočių. Katalikų Bažnyčia įsipareigoja rūpintis jų saugumu ir tinkamai organizuoti prevenciją. Popiežiai Jonas Paulius II, Benediktas XVI ir Pranciškus, vertindami per paskutinius dešimtmečius išryškėjusią padėtį, kvietė visus Bažnyčios narius ir jos įsteigtas institucijas siekti asmeninio ir institucinio atsivertimo, kurti saugią aplinką ir tokią bendravimo kultūrą, kuri leistų nepilnamečiams ir pažeidžiamiems suaugusiesiems jaustis saugiai, ragino kantriai dirbti ir atgauti visuomenės ir tikinčiųjų pasitikėjimą Bažnyčios institucijų ir jose tarnaujančių asmenų gebėjimu užtikrinti saugią aplinką visoms asmenų grupėms.

3.5 Labai svarbus Visuotinėje Bažnyčioje įsigalintis principas – dėmesingumo prioritetas - skiriamas besiskundžiančiam, teisingumo ieškančiam, nukentėjusiam asmeniui, o ne institucijos geros reputacijos išsaugojimui. Norint apsaugoti nepilnamečius ir pažeidžiamus suaugusius, dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys turi gebėti atpažinti įtartinus atvejus ir apie juos pranešti, kad visi pranešimai ar skundai būtų skaidriai tiriami ir principingai vertinami. Tiriant atvejį besiskundžiančiajam turi būti rodoma pagarba, pasitikėjimas, atjauta ir gera valia. Taip pat turi būti rūpinamasi kiekviena atvejo paveikta bendruomene.

3.6 Reaguodama į galimus nusikaltimus prieš nepilnamečius ir pažeidžiamus suaugusius Bažnyčia vadovaujasi kanonų teise ir Lietuvos Respublikos įstatymais.

4. TERITORIJA IR STRUKTŪROS, KURIOSE GALIOJA ŠIOS GAIRĖS

4.1 Šios Gairės galioja visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančioms Katalikų Bažnyčios struktūroms ir visiems Katalikų Bažnyčioje tarnaujantiems asmenims, išskyrus šio skyriaus 4 punkte nurodytus atvejus.

4.2 Susipažinę su šiomis Gairėmis, dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai, ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys užpildo bei savo parašu patvirtina Įsipareigojimą laikytis visų šių Gairių nuostatų F. 1/20 (Priedas nr. 1).

4.3 Įsipareigojimas laikytis šių Gairių nuostatų dvasininkams, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariams ir kitiems Bažnyčioje tarnaujantiems asmenims galioja tol, kol jie yra dvasininkais, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariais ir Bažnyčioje tarnaujančiais asmenimis. Dvasininkų, perkeltų į pasauliečių luomą, taip pat asmenų, užbaigusį savo narystę pašvęstojo gyvenimo institute ar

apaštališkojo gyvenimo draugijoje (iš jų pašalintų ar jas palikusiųjų) bei asmenų, baigusį savo tarnystę Bažnyčioje elgesį su nepilnamečiais bei pažeidžiamais suaugusiais ir toliau reglamentuoja atitinkami Lietuvos Respublikos įstatymai.

4.4 Lietuvos Respublikoje veikiančios popiežiškųjų teisių pašvęstojo gyvenimo institutai ar apaštališkojo gyvenimo draugijos gali vadovautis kompetentingų šių institutų ar draugijų vadovybių patvirtintomis nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų apsaugos gairėmis arba šiomis, savo pašvęstojo gyvenimo institutui ar apaštališkojo gyvenimo draugijai pritaikytomis bei instituto ar draugijos aukštesniojo vyresniojo patvirtintomis Gairėmis.

5. KANDIDATŲ Į TARNYSTĘ BAŽNYČIOJE ATRANKA

5.1 Rūpindamasis nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų saugumu, visos Katalikų Bažnyčios struktūros daro kruopščią kandidatų į tarnystę Bažnyčioje atranką.

5.2 Stojančiųjų į Lietuvos Respublikoje esančias kunigų seminarias atrankos ir priėmimo principai bei konkrečios procedūros detalai reglamentuotos *Kunigų ugdymo nuostatų Lietuvoje (Ratio institutionis sacerdotalis pro Lithuania)* (2021) (toliau – Nuostatai) VII skyriuje *Kriterijai ir normos*.

5.3 Kaip numatyta Nuostatų VII skyriuje, Lietuvos Respublikoje esančių kunigų seminarijų auklėtiniai yra supažindinami su šiomis Gairėmis specialaus seminaro metu, kuriam pasibaigus, šio seminaro dalyvių žinios patikrinamos įskaitos metu.

5.4 Priimant postulantes (postulantes) į diecezinių teisių pašvęstojo gyvenimo institutus ar apaštališkojo gyvenimo draugas, atliekamas psichologinis postulantų (postulančių) asmenybės įvertinimas. Vietos ordinaras arba jo deleguotas asmuo nustato, kokia forma, kada ir kur toks postulantų (postulančių) psichologinis asmenybės įvertinimas turi būti atliktas.

5.5 Diecezinių teisių pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų postulantams (postulantėms) ar naujokams (naujokėms), pageidaujantiems pereiti iš vieno pašvęstojo gyvenimo instituto ar apaštališkojo gyvenimo draugijos į kitą, galioja tie patys reikalavimai, kaip ir tą padaryti norintiems kunigų seminarijų auklėtiniams (plg. Nuostatų VII sk.).

5.6 Priėmimo į darbą ar bet kurią kitą atlyginamą ar neatlyginamą tarnystę Bažnyčioje, nesusijusią su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais, metu, kandidatai privalo užpildyti Pareiškimą F. 2/20 (Priedas Nr. 2).

5.7 Priėmimo į darbą ar bet kurią kitą atlyginamą ar neatlyginamą tarnystę Bažnyčioje, susijusią su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais, metu:

5.7.1 asmuo, ketinantis dirbti ar savanoriauti su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais, darbdaviui pateikia įstatymo nustatytą pažymą apie tai, kad jis nėra teistas už nusikalstamas veikas, susijusias su nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusių išnaudojimu;

5.7.2 visi dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys, prieš pradėdami eiti pareigas, susijusias su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su nepilnamečiais

ar pažeidžiamais suaugusiais, pasirašytinai supažindinami su šiomis Gairėmis.

6. ŠVIETIMAS IR UGDYMAS

6.1. Kandidatų į kunigystę žmogiškąjį ir dvasinį ugdymą reglamentuoja Nuostatai ir šios Gairės, o tokį patį pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų postulantų (postulančių) ir naujokų (naujokių) ugdymą – atitinkami pašvęstojo gyvenimo institutai ar apaštališkojo gyvenimo draugijos. Neatsiejama kandidatų į kunigystę, postulantų (postulančių) ir naujokų (naujokių) ugdymo dalis – supažindinimas su seksualinio išnaudojimo prevencija, su žala, kurią seksualinis išnaudojimas sukelia ne tik šio nusikaltimo aukoms, bet ir šeimoms bei bendruomenėms. Šio ugdymo metu mokoma, kaip atpažinti seksualinio išnaudojimo požymius, kaip teikti sielovadinę pagalbą šio išnaudojimo aukoms, o taip pat asmenims, įtariamiesiems ar apkaltintiems seksualiniu išnaudojimu, kaip kurti saugią aplinką. Šio ugdymo metu kandidatai į kunigystę, postulantai (postulantės) ir naujokai (naujokės) taip pat supažindinami su atsakomybe už seksualinio išnaudojimo nusikaltimus, numatytą pagal Bažnyčios ir Lietuvos Respublikos įstatymus.

6.2. Visi dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys, vykdamys veiklą, susijusią su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su nepilnamečiais bei pažeidžiamais suaugusiais, privalo išklausti kursus, supažindinančius juos su seksualinio išnaudojimo prevencija.

6.3. Bažnyčia įsipareigoja nuolat ugdyti dvasininkus, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų narius ir kitus Bažnyčioje sielovadinę tarnystę atliekančius asmenis, primenant jiems įvairius seksualinio išnaudojimo aspektus, supažindinant juos su geraja praktika ir t.t.

7. SAUGI APLINKA

7.1 Dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys privalo visomis išgalėmis kurti pagarbią ir saugią bendravimo kultūrą, t. y., santykius ir aplinką, kurioje silpnesniesiems būtų saugu. Kuriant saugią aplinką, labai svarbu apibrėžti tinkamo žmonių elgesio ribas, išmokti pastebėti riziką keliantį elgesį bei smurto požymius ir laiku bei tinkamai reaguoti užkardant galimą nepilnamečių bei pažeidžiamų suaugusių seksualinį išnaudojimą (aiškiai žinoti kam ir kada pranešti, kaip efektyviai ištirti įtartinus atvejus ir pan.). Ten, kur įmanoma ir tiek, kiek įmanoma, svarbu tinkamai pritaikyti erdves (pastatų architektūrą, patalpų išdėstymą, įrengti permatomas duris ir pan.).

7.2 Kuriant saugią aplinką svarbūs šie elgesio principai:

7.2.1 skaistumas – lytinio potraukio apvaldymas ir naudojimas juo vadovaujantis protu ir tikėjimu pagal kiekvieno pasirinktą gyvenimo būdą bei pašaukimą, taip pat nuolatinis pasiryžimas vienam ar su kitais asmenimis vengti bet

kokių minčių, žodžių ar veiksmy, kurie kelia lytinį pasitenkinimą ar susijaudinimą, nesusijusį su gyvenimu santuokoje;

7.2.2 pagarba asmens orumui – asmens prigimtinio vertingumo ir laisvės pripažinimas bei nesielgimas su asmeniu tik kaip su priemone savo tikslams pasiekti. Asmens orumas kyla iš jo sukūrimo pagal Dievo paveikslą;

7.2.3 protingumas – nuostata ir gebėjimas konkrečioje situacijoje pasirinkti tai, kas yra gera ir teisinga;

7.2.4 atsakingumas - Bažnyčios vykdoma nepilnamečių sielovada nukreipta į jų žmogišką ir dvasinę brandą. Kiekvienas asmuo, suprasdamas savo ypač didelę atsakomybę darbe su nepilnamečiais, yra įpareigotas pasirūpinti tinkama aplinka ir erdve, kurioje galima užtikrinti visapusišką nepilnamečių apsaugą;

7.2.5 apdairumas – gebėjimas atsižvelgti į visas reikšmingas aplinkybes, schematiškumo ir skubotumo vengimas, taip pat gebėjimas tinkamai pasielgti vadovaujantis krikščioniška dvasia net ir tose situacijose, kurios nėra aprašytos arba įvardintos šiose gairėse.

7.3 Dvasininkai, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariai ir kiti Bažnyčioje tarnaujantys asmenys privalo būti pasirašytinai supažindinti su šiomis Gairėmis, jas gerai žinoti ir įsipareigoti jų laikytis.

7.4 Katalikų Bažnyčia Lietuvoje užtikrina, kad šios gairės būtų viešos ir visiems prieinamos.

7.5 Nusikalstamas elgesys (kanoniniai ir baudžiamieji nusikaltimai):

7.5.1 nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio nuogo kūno fotografavimas ar filmavimas;

7.5.2 disponavimas pornografiniu turiniu, vaizduojančiu nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusius. Draudžiama pačiam įsigyti ar padėti nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems įsigyti, gauti internetinę ar kitokią prieigą prie pornografinio pobūdžio medžiagos;

7.5.3 nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio viliojimas (kvietimas nepilnamečiui ar pažeidžiamam suaugusiajam susitikti (taip pat ir naudojant bet kokias komunikacijos priemones), siekiant lytiškai santykiauti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą, arba jį išnaudoti pornografijai);

7.5.4 nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio įtraukimas į pornografinio pobūdžio renginį;

7.5.5 nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio išnaudojimas pornografijai;

7.5.6 nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio kūno lietimasis ar kitoks fizinis kontaktas, siekiant lytiškai santykiauti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą, arba jį išnaudoti pornografijai;

7.5.7 nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio tvirkinimas (skatinimas nepilnamečių ar pažeidžiamą suaugusį patirti lytinį susijaudinimą);

7.5.8 ekshibicionizmas (savo lytinių organų demonstravimas) nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusio akivaizdoje;

7.5.9 lytinės aistros tenkinimas su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiu (lytinio susijaudinimo stimuliavimas pasinaudojant nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiu);

7.5.10 lytiniai santykiai su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju;

7.5.11 privertimas lytiškai santykiauti;

7.5.12 prievartavimas;

7.5.13 psichinis ir fizinis smurtas prieš nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusįjį;

7.5.14 fizinių bausmių naudojimas, drausminant ir koreguojant nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusių asmenų elgesį;

7.5.15 kiti kanonų teisėje ir Lietuvos Respublikos įstatymuose nurodyti lytiniai nusikaltimai prieš nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusius.

7.6 Neleistinas elgesys (draudžiančiosios normos):

7.6.1 draudžiamas elgesys, nesuderinamas su skaidrumu ir pagarba asmens orumui;

7.6.2 griežtai draudžiama būti su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiu vienoje lovoje, miegamajame maiše, palapinėje ir pan;

7.6.3 griežtai draudžiama darbui su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais naudojamose patalpose laikyti bet kokią pornografinio turinio medžiagą;

7.6.4 griežtai draudžiama nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusių sielovadoje naudoti alkoholinius gėrimus ar kvaišalus, ar juos siūlyti nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems, taip pat vartoti alkoholį nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusius prižiūrintiems asmenims;

7.6.5 draudžiama dalintis su nepilnamečiais erotinio turinio medžiaga, esančia fizinėse laikmenose, spaudos leidiniuose, internete (įskaitant socialinius tinklus) ir pan;

7.6.6 draudžiama nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems, kurie negali suvokti savo veiksmų, padėti įsigyti alkoholio, cigarečių ar kitų svaiginančių medžiagų, ar leisti jiems jų vartoti;

7.6.7 draudžiama nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų akivaizdoje būti nuogu;

7.6.8 draudžiama fotografuoti ar filmuoti nepilnamečius ir pažeidžiamus suaugusius jų garbę ar orumą žeminančiose situacijose bei platinti tokius atvaizdus;

7.6.9 neleidžiama vežti vienus nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusį be jų tėvų ar globėjų raštiško ar aiškiai išreikšto žodinio sutikimo, ar kitų asmenų palydos (išskyrus būtinos pagalbos atvejus);

7.6.10 neleidžiama vienam (-ai) ir niekam nežinant būti su nepilnamečiu gyvenamosiose, uždaroje patalpose ir automobiliuose (išskyrus būtinos pagalbos atvejus), nebent šios patalpos yra tiesiogiai skirtos atlikti sielovados tarnystę ir tiksliai šios tarnystės metu, pvz., išpažinčių kambarys dvasinio pokalbio arba išpažinties metu;

7.6.11 neleidžiama nepilnamečiui gyventi, nakvoti klebonijoje ar privačiame kunigo bute, išskyrus artimiems kunigo giminaičiams (t. y., šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiams (broliams ir seserims));

7.6.12 dirbant su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais neleidžiamas nepadorių žodžių vartojimas, nepadorių temų nagrinėjimas ir aptarimas, nepadorių juokai, nepilnamečiams neskirtų filmų rodymas ir kompiuterinių žaidimų vartojimas. Darbui su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais naudojamose patalpose neleidžiama turėti bet kokios erotinės medžiagos, nepilnamečiams neskirtų filmų ar kompiuterinių žaidimų;

7.6.13 neleidžiama vartoti necenzūrinių ar kitų asmenų orumą žeminančių išsireiškimų nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų akivaizdoje;

7.6.14 neleidžiama aptarinėti su seksualumu susijusių klausimų su nepilnamečiais bei pažeidžiamais suaugusiais, nebent toks aptarinėjimas būtų neišvengiamas dėl pastoracinių aplinkybių ar numatytas šių asmenų grupėms pritaikytų mokymo bei ugdymo renginių programoje;

7.6.15 neleidžiama fotografuoti, filmuoti nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų privačioje erdvėje bei platinti tokius foto- ir vaizdo įrašus be jų tėvų ar įstatyminių atstovų sutikimo. Taip pat neleidžiama fotografuoti, filmuoti stambiu planu nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusiųjų viešojoje erdvėje. Leidžiama daryti grupines Pirmosios Komunijos, Sutvirtinimo, suaugusiųjų įkrikščioninimo, Alfa kursų ir kitų panašių Bažnyčios sakramentinio bei katechetinio gyvenimo įvykių dalyvių nuotraukas tam įvykiui atminti. Esant raštiškam tėvų sutikimui, leidžiama daryti individualias vaikų nuotraukas vasaros stovyklose.

7.7. Vengtinasis elgesys (prevencinės normos):

7.7.1 vengtinasis nereikalingas fizinis kontaktas su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais. Tais atvejais, kai toks kontaktas (pvz., apsikabinimas) yra būtinas ir tinkamas, reikia vadovautis protingumu ir išlaikyti santūrumą. Jei nepilnamečis ar pažeidžiamas suaugusysis inicijuoja fizinį kontaktą iš draugiškumo, duodamas tinkamas, pagarbus ir trumpas atsakas;

7.7.2 vengtinai vienam (-ai) keliauti su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju, kai yra reikalinga nakvynė;

7.7.3 vengtinai veiksmai, skatinantys nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusiųjų emocinį prierašumą. Pastebėjus didesnę nei įprasta nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo emocinį prierašumą, trukdantį išlaikyti būtiną psichologinį atstumą, nepilnamečį ar pažeidžiamą suaugusį reikia nukreipti pas kitus kompetentingus asmenis;

7.7.4 vengtinai nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems dovanoti brangias dovanas. Jei tokias dovanas dovanoti būtina, jos teikiamos su nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo tėvų ar įstatyminių globėjų žinia.

7.8 Privalomos prevencinės priemonės:

7.8.1 už renginius atsakingi asmenys privalo pasirūpinti, kad nepilnamečiams ir pažeidžiamiems suaugusiems skirtuose renginiuose (sporto, žaidimų ir pan.) dalyvautų pakankamai atsakingų suaugusiųjų asmenų. Vasaros

stovyklose ir kituose panašiuose renginiuose be dvasininkų, klierikų ir vienuolių privalo būti ir vadovų pasauliečių;

7.8.2 tais atvejais, kuomet Bažnyčios iniciatyva organizuojama rūpyba ar nuolatinė socialinė pagalba socialiai remtiniams nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems, asmenys, dalyvaujantys įgyvendinant tokią iniciatyvą, turi gauti ne tik tėvų ar įstatyminių globėjų, bet ir kompetentingos vadovybės raštišką sutikimą;

7.8.3 nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems vykstant į keliones, kartu su jais privalo vykti ir pakankamai juos lydinčių suaugusių pasauliečių;

7.8.4 jei sielovadoje reikalingi ir būtini reguliarūs asmeniniai susitikimai su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais, jų tėvai ar įstatyminiai globėjai turi būti informuojami, kad tokie susitikimai vyksta. Jei būtų kliūčių apie tai informuoti tėvus ar įstatyminius globėjus, sielovadą vykdančio asmens turi konsultuotis su savo vyresnybe;

7.8.5 nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiems skirtose persirengimo ar dušo patalpose turi būti užtikrintas nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusių privatumas bei saugumas.

7.9 Reagavimo standartai:

7.9.1 Reagavimas turint tikėtinos informacijos apie nusikalstamą elgesį su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju:

7.9.1.1 asmuo, gavęs informaciją apie galimai nusikalstamą elgesį nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo atžvilgiu turi kuo skubiau apie tai informuoti atsakingus asmenis, kurie privalo imtis veiksmų apsaugoti nepilnamečių ar pažeidžiamą suaugusį nuo galimai nusikalstamo elgesio bei nedelsiant informuoti kompetentingą vadovybę. Gavusi tokią informaciją, kompetentinga vadovybė turi nedelsiant patikrinti šios informacijos pagrįstumą;

7.9.1.2 paaiškėjus, kad informacija pagrįsta ir prieš nepilnamečių ar pažeidžiamą suaugusį galėjo būti vykdomi nusikalstami veiksmai, nurodyti Gairių 7.5.1-7.5.13 punktuose, turi būti nedelsiant:

7.9.1.2.1 imamasi veiksmų apsaugoti nepilnamečių ar pažeidžiamą suaugusį nuo grėsmės jo saugumui bei užkirsti kelią bet kokių tolimesnių nusikalstamų veiksmų jo atžvilgiu galimybei;

7.9.1.2.2 nepilnamečiui ar pažeidžiamam suaugusiajam suteikiama reikalinga pagalba;

7.9.1.2.3 pranešama policijai ir/ar Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui;

7.9.1.2.4 informuojami nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo tėvai ar kiti įstatyminiai atstovai;

7.9.1.2.5 apie galimai nusikalstamą veiksą informuojamas vietos ordinaras. Tuo atveju, jei įtariamas asmuo priklauso kito ordinaro jurisdikcijai, vietos ordinaras privalo nedelsiant informuoti tą vietos ordinarą, kurio jurisdikcijai priklauso įtariamas asmuo;

7.9.1.2.6 kol vyksta tyrimas, nusikalstama veika įtariamas asmuo nušalinamas nuo bet kokių pareigų, susijusių su darbu su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais bei užtikrinama, kad įtariamas asmuo neturėtų kontakto su galimai nukentėjusiuoju ar kitais nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais;

7.9.1.2.7 bendradarbiaujama su tyrimą vykdančiais pareigūnais, suteikiant tyrimui reikalingą informaciją;

7.9.2 Reagavimas turint pagrįstos informacijos apie neleidžiamą (Gairių 7.6.1-7.6.15 punktuose nurodytą) elgesį su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju:

7.9.2.1 asmuo, gavęs informaciją apie įtarimus dėl neleidžiamo elgesio nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo atžvilgiu, turi kuo skubiau apie tai informuoti atsakingus asmenis, kurie privalo imtis veiksmų apsaugoti nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusį nuo neleidžiamo elgesio bei nedelsiant informuoti kompetentingą vadovybę. Gavusi tokią informaciją, kompetentinga vadovybė turi nedelsiant patikrinti šios informacijos pagrįstumą;

7.9.2.2 nustaćius, jog tikėtina, kad buvo įvykdyta Gairių 7.6 poskyryje išvardyta veika:

7.9.2.2.1 imamasi veiksmų nedelsiant nutraukti neleistiną elgesį bei apsaugoti nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusįjį nuo tokio elgesio;

7.9.2.2.2 esant reikalui, nukentėjusiajam (-ai) suteikiama reikalinga pagalba;

7.9.2.2.3 neleistinu elgesiu įtariamas asmuo tyrimo ar aplinkybių aiškinimosi laikotarpiu nušalinamas nuo bet kokių pareigų, susijusių su darbu su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais bei pasirūpinama, kad įtariamas asmuo neturėtų kontakto su jais;

7.9.2.2.4 apklausiami asmenys, kurie gali patvirtinti informacijos apie neleistiną elgesį pagrįstumą.

7.9.2.3 Pasitvirtinus neleistino elgesio faktui:

7.9.2.3.1 informuojami nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo tėvai ar kiti įstatyminiai atstovai;

7.9.2.3.2 informuojamas ordinaras, kurio jurisdikcijai priklauso nusižengęs asmuo. Tuo atveju, kai nusižengęs asmuo priklauso kito ordinaro jurisdikcijai, vietos ordinaras privalo nedelsiant informuoti tą vietos ordinarą, kurio jurisdikcijai priklauso nusižengęs asmuo;

7.9.3 Reagavimas turint tikėtinos informacijos apie galimą nusižengimą reikalavimams vengti elgesio, nurodyto Gairių 7.7.1-7.7.4 punktuose:

7.9.3.1 asmuo, pastebėjęs vengtino elgesio su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju atvejį, ar turintis pagrįstos informacijos apie tokį elgesį turi priminti galimai nusižengusiam asmeniui pareigą laikytis šių Gairių reikalavimų. Jei galimai nusižengęs asmuo ir toliau nesilaiko Gairių reikalavimų, asmenys, pastebėję vengtino elgesio su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju atvejį ar turintys

pagrįstos informacijos apie tokį besikartojantį elgesį, turi apie tai informuoti atsakingus asmenis, kurie turi nedelsiant patikrinti informacijos pagrįstumą;

7.9.3.2 pasitvirtinus pakartotinio Gairių 7.7.1-7.7.4 punktuose nurodytų reikalavimų nesilaikymo faktui, informuojama kompetentinga vadovybė. Ji, gavusi šią informaciją:

7.9.3.2.1 įspėja nusižengusį asmenį;

7.9.3.2.2 imasi reikalingų priemonių užkirsti kelią nusižengimams ateityje.

7.10 Saugios aplinkos kūrimo ir seksualinės prievartos prevencijos programos bei jų vykdymas:

7.10.1 kiekviena vyskupija parengia ugdomąsias programas apie saugios aplinkos kūrimą ir užtikrina, kad jų būtų mokoma. Šias programas, skirtas nepilnamečiams ir pažeidžiamiesiems suaugusiems, jų tėvams ir globėjams, dvasininkams, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariams ir kitiems Bažnyčioje tarnaujantiems asmenims bendradarbiaudami veda kompetentingi asmenys. Programos parengiamos ir įgyvendinamos atsižvelgiant į dalyvių amžių;

7.10.2 šių programų tikslas – supažindinti su seksualinės prievartos esme, apraiškomis, būdais ją atpažinti. Supažindinama, kokių veikimo būdų imasi pedofilijos tendencijas turintis asmuo, stengdamasis suvilioti potencialią auką, pelnyti jos artimųjų pasitikėjimą. Taip pat išaiškinama, koku būdu geriausia pranešti atitinkamoms valstybinėms ir bažnytinėms institucijoms apie kilusius įtarimus dėl lytinės prievartos.

8. BENDRUOMENIŲ SĄMONINGUMO ŽADINIMAS IR UGDYMAS

8.1 Bažnyčia siekia vykdyti efektyvią seksualinio išnaudojimo nusikaltimų prevenciją, kurti saugią aplinką bei teikti sielovadinę pagalbą patyrusiems seksualinį išnaudojimą. Siekdama šių tikslų, Bažnyčia įsipareigoja žadinti ir ugdyti parapijų, mokyklų bei kitų bendruomenių narių sąmoningumą, informuoti apie elgesio su nepilnamečiais ir pažeidžiamais suaugusiais principus bei priemones, užtikrinančias jiems saugią aplinką.

8.2 Informacija apie seksualinio išnaudojimo prevenciją skleidžiama įprastinių pamokų, specialių paskaitų, kursų metu, o taip pat per specialias susitaikymo pamaldas, maldas, temines homilijas ir visuotinių maldų kreipinius.

9. PAGALBA NUKENTĖJUSIEMS NUO SEKSUALINIO IŠNAUDOJIMO

9.1 Bažnyčia vyskupo ar jo delegato asmenyje visad pasiruošusi išklausti nukentėjusiuosius nuo seksualinio išnaudojimo ir jų šeimų narius, bei suteikti jiems dvasinę ir psichologinę pagalbą. Vyskupijos atstovai turi stengtis pasiekti

nukentėjusiuosius ir jų šeimų narius, kad juos nuoširdžiai išklaustytų bei pasiūlytų dvasinę ir psichologinę pagalbą.

9.2 Svarbiausios Bažnyčios pareigos nukentėjusiųjų nuo seksualinio išnaudojimo atžvilgiu yra jų apsauga, rūpestis jais ir jų patirtų žaizdų gydymas.

9.3 Vyskupijos turi stengtis pasiekti kiekvieną asmenį, kuris – nesvarbu, nepilnametis ar pažeidžiamas suaugęs, dabar ar prieš daugelį metų – buvo seksualiai išnaudotas. Tokiems asmenims vyskupijos gali pasiūlyti konsultaciją, dvasinę pagalbą, dalyvavimą savipagalbos grupėje ar kitas socialines paslaugas, dėl kurių vyskupija ir nukentėjusysis/-ioji susitaria.

9.4 Vyskupas ar jo delegatas nukentėjusiesiems ar jų šeimų nariams turi pasiūlyti susitikti bei kantriai ir užjausdamas išklausti jų patirtis ir rūpesčius.

9.5 Tyrimo metu ir jam pasibaigus vyskupas ar jo delegatas apsveria, koku būdu padėti įvykio paveiktiems žmonėms: nukentėjusiesiems ir jų šeimoms, kaltinamųjų šeimų nariams ir religiniams bendruomenėms bei parapijoms, kuriose įtariamasis ar kaltinamasis gyvena, o taip pat ir tiems žmonėms, su kuriais ar kurių labai jie darbavosi. Nusprendžiama, koku būdu juos tinkamai informuoti, išsiaiškinti, kokių veiksmų reikia imtis, siekiant padėti įvykio paveiktiems žmonėms, pasitelkti konsultavimą ar kitus pastoracinės pagalbos būdus, ir atsižvelgiant į proceso išvadą, tinkamai reaguoti, padedant suvaldyti kylančias įtampas ir galimus susipriešinimus.

10. ĮTARIAMŲJŲ IR KALTINAMŲJŲ SEKSUALINIŲ NEPILNAMEČIŲ BEI PAŽEIDŽIAMŲ SUAUGUSIŲJŲ IŠNAUDOJIMU PRIEŽIŪRA IR SIELOVADINĖ PAGALBA

10.1 Bažnyčia rūpinasi visais dvasininkais, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų nariais bei kitais Bažnyčioje tarnaujančiais asmenimis, kurie yra įtariamai, kaltinami ir nuteisti dėl nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų seksualinio išnaudojimo. Ji tai daro siekdama dviejų pagrindinių tikslų:

10.1.1 užtikrinti, kad bet kuri Bažnyčios sielovadinė veikla būtų patikima, nekeltų grėsmės nepilnamečiams bei pažeidžiamiems suaugusiems ir leistų tinkamai užtikrinti saugią aplinką;

10.1.2 suteikti sielovadinę pagalbą įtariamam, kaltinamam ar nuteistam dvasininkui, pašvęstojo gyvenimo instituto ar apaštališkojo gyvenimo draugijos nariui ar Bažnyčioje tarnaujančiam asmeniui. Tokios pagalbos siekis – padėti įtariamajam, kaltinamajam ar nuteistajam asmeniui, kad jis, jei kaltas, nuoširdžiai pripažintų kaltę, atliktų bausmę ir atgailą, siektų dvasinio atsivertimo ir – kiek įmanoma – susitaikymo. Nusikaltę asmenys turi būti raginami atlikti terapiją, į ją nukreipiami, bei įpareigojami griežtai laikytis individualaus saugos plano.

11. MONITORINGAS IR ATSAKOMYBĖS TIKRINIMO PRIEMONĖS

11.1 Siekiant veiksmingos nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusių seksualinio išnaudojimo prevencijos ir įgyvendinant Gaires, prie Lietuvos vyskupų konferencijos yra įkuriama Nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų apsaugos taryba (toliau – Taryba), kuri vykdo monitoringą.

11.2 Tarybos sudėtį tvirtina Lietuvos vyskupų konferencija savo plenariniame posėdyje.

11.3 Tarybos narių kadencija – trys metai.

11.4 Taryba iš savo narių kadencijos laikotarpiui išsirenka Tarybos koordinatorių.

11.5 Taryba nėra juridinis asmuo Lietuvos Respublikos įstatymų prasme ir nevykdo ūkinės ar finansinės veiklos.

11.6 Tarybos sprendimai priimami paprastąja balsų dauguma ar bendru sutarimu.

11.7 Taryba stebi vyskupijų Gairių įgyvendinimo iniciatyvas ir metodus, informacijos prieinamumą vyskupijose;

11.8 Ataskaitą apie nepilnamečių ar pažeidžiamų suaugusiųjų apsaugą Taryba pateikia Lietuvos vyskupų konferencijai kartą per kalendorinius metus.

12. VYSKUPŲ ĮSIPAREIGOJIMAS

Kiekvienas Lietuvos vietos ordinaras nuoširdžiai siekia, kad jo ganytojiškam rūpesčiui pavestose vyskupijoje būtų įgyvendinamos šios Gairės ir kad ji taptų įmanomai saugia aplinka visiems nepilnamečiams ir pažeidžiamiems suaugusiems. Kad būtų pasiektas šis tikslas, prireikus šios Gairės gali būti keičiamos ar papildomos, atsižvelgiant į pasikeitusius Šventojo Sosto potvarkius ar Lietuvos Respublikos įstatymus. Keičiantis Gairių nuostatomis, nesikeičia pagrindinis jų tikslas – imtis visų įmanomų Gairėse numatytų priemonių, kad būtų išvengta nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų seksualinio išnaudojimo pavojus Katalikų Bažnyčios struktūrose Lietuvoje.

13. PROCEDŪROS, GAVUS ŽINIĄ APIE SEKSUALINIO IŠNAUDOJIMO ATVEJĮ

13.1 Bendrosios nuostatos:

13.1.1. Bažnyčia seksualinį nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų išnaudojimą laiko sunkia nuodėme, reikalaujanti vienareikšmiškai drausminėmis priemonėmis reaguoti į asmenis, pripažintus padariusius tokias veikas. Ji įsitikinusi, kad tiek kaltininkas, tiek visa Bažnyčios bendruomenė turėtų pradėti gydančią atgailos darbą, taip pat dedamos visos pastangos, kad tokie atvejai nepasikartotų ateityje.

13.1.2. Šių procedūrų tikslas – ginant žmogaus teises bei laisves išsamiai, greitai atskleisti nusikalstamas veikas, apsaugoti nukentėjusiuosius ir tinkamai pritaikyti Bažnyčios teisės reikalavimus bei Lietuvos Respublikos įstatymus tam, kad būtų užgydytos žaizdos, nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas.

13.1.3. Šios procedūrinės normos yra taikomos tais atvejais, kai gaunama žinia (*notitia criminis, notitia de delicto*)⁴ apie dvasininko, pašvęstojo gyvenimo instituto ar apaštališkojo gyvenimo draugijos nario, ar kito Bažnyčioje tarnaujančio asmens vykdytą seksualinį išnaudojimą, arba Gairėse reglamentuoto elgesio normų pažeidimus (žr. Gairių 7 skyrių).

13.1.4. Skiriamos trys pažeidžiamų suaugusiųjų grupės: turintys psichinę negalią, turintys fizinę negalią bei tie, iš kurių atimta galimybė priešintis⁵.

13.1.5. Sprendimus dėl dvasininkų, pašvęstojo gyvenimo institutų ar apaštališkojo gyvenimo draugijų narių seksualinių nusikaltimų, padarytų prieš nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusius, priima kompetentingos Šv. Sosto dikasterijos Bažnyčios teisės nustatyta tvarka⁶.

13.1.6 Sprendimus dėl kitų Bažnyčioje tarnaujančių asmenų seksualinių nusikaltimų prieš nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusius priima vietos ordinaras.

13.1.7 Prevencinės priemonės, atgailos ir baudžiamosios sankcijos už kitus dvasininkų padarytus seksualinius nusikaltimus prieš nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusius, ar nusižengimus jų saugumui taikomos vadovaujantis kan. 1339 ir 1395.

13.1.8 Išankstinis kanoninis tyrimas turi būti pradėtas ir baigtas kuo greičiau, be to, jis turi būti kiek įmanoma suprantamiau paaiškintas suinteresuotoms pusėms.

13.2 Išankstinio kanoninio tyrimo procedūra:

13.2.1 Žinia ir jos įvertinimas:

13.2.1.1 Žinios šaltiniu gali būti⁷:

- numanoma auka;
- numanomos aukos atstovas;
- valstybės institucijos;
- kiti asmenys, tvirtinantys, kad yra gerai informuoti apie pranešamus faktus;
- žiniasklaidos priemonės (įskaitant socialinius tinklus ir pan.);
- anoniminiai šaltiniai;
- kita.

⁴ KTK, kan. 1717, § 1.

⁵ *Vos estis lux mundi*, art. 1, § 1-2.

⁶ *Vos estis lux mundi*, art. 7, § 1; *Sacramentorum sanctitatis tutela, ex audientia* 2019 m. gruodžio 3 d., art. 1 (*Sacramentorum sanctitatis tutela*, (2010 gegužės 21 d.), art. 6, § 1, 1).

⁷ *Vademecum*, 11.

13.2.1.2 Žinia, gauta išpažinties metu, yra Atgailos sakramento paslaptimi, o nuodėmklausys išpažinties metu turi siekti įtikinti penitentą atskleisti žinią kompetentingiems asmenims⁸.

13.2.1.3 Pareiga įvertinti žinios tikėtinumą ir atlikti išankstinį tyrimą – vietos ordinaro, kurio kompetencijai priklauso asmuo, dėl kurio gauta žinia arba, jei tai nėra tas pats vietos ordinaras, tam, kurio kompetencijos teritorijoje buvo atlikti veiksmai, dėl kurių gauta žinia⁹, pareiga. Tokiu atveju abu vietos ordinarai turi bendradarbiauti ir nustatyti, kuris iš jų atlieka išankstinį tyrimą¹⁰, kad būtų išvengta kompetencijų konflikto.

13.2.1.4 Jei žinią gauna kitas vietos ordinaras, jis kuo skubiau informuoja tos vietos, kurioje įvyko galimas nusikaltimas, ordinarą bei vietos ordinarą asmens, apie kurį gauta žinia¹¹.

13.2.1.5 Tuo atveju, jei bažnytinė vyresnybė gauna žinią apie tai, kad nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusįjį išnaudojo lotynų apeigų vyskupas, tyrimas vykdomas remiantis atitinkamomis Bažnyčios teisės nuostatomis¹².

13.2.1.6 Žinios patikimumo vertinimo metu vietos ordinaras gali pasitelkti vyskupijos delegatą.

13.2.1.7 Žinios patikimumo vertinimo metu turi būti imamasi visų įmanomų priemonių, kad nepasklistų informacija, kuri galėtų pakenkti įvykio tyrimui ar geram asmenų vardui.

13.2.1.8 Kai ordinaras nusprendžia, kad žinia nėra bent tikėtina, išankstinis tyrimas nėra pradamas.

13.2.1.9 Kai ordinaras nusprendžia, kad žinia yra bent tikėtina (*saltem verisimilis*), vadovaujamas Gairių 7.9 punktu. Nusprendęs, kad žinia yra bent tikėtina, ordinaras gali taikyti priemones, numatytas kan. 1722.

13.2.1.10 Jei žinia yra bent tikėtina, ordinaras išankstiniam tyrimui atlikti gali pasitelkti kompetentingus pasauliečius¹³ arba sudaryti komisiją, vadovaujamą/-us jo paskirto delegato.

13.2.1.11 Jei sudaroma komisija, į jos sudėtį įeina bent po vieną patyrusį psichologijos, teisės, vaikų apsaugos specialistą/-ę pasaulietį/-ę, kuriuos pasirenka vietos ordinaras.

13.2.1.12 Jei žinia gauta žodžiu ar kitu neformaliu būdu, turi būti pasirūpinta, kad ji būtų surašyta. Jei žinia gauta iš anoniminio šaltinio, ji yra įvertinama ir, esant galimybei, patikslinama.

13.2.1.13 Jei nėra pagrindo manyti, kad žinia yra bent tikėtina, išankstinio tyrimo galima nepradėti, tačiau toks sprendimas gali būti priimtas tik tokiu atveju, kai yra akivaizdu, kad negalima veikti pagal kanonų teisės normas¹⁴. Tokiu atveju

⁸ *Vademecum*, 14.

⁹ *Vademecum*, 22.

¹⁰ *Vademecum*, 31.

¹¹ *Vademecum*, 31.

¹² *Vos estis lux mundi*, 8 skyrius.

¹³ KTK, kan. 228.

¹⁴ *Vademecum*, 16 ir 18.

surašomos priimto sprendimo priežastys ir visa įvykio dokumentacija saugoma slaptajame kurijos archyve¹⁵.

13.2.1.14 Jei atvejis yra viešas ir nekeliantis abejonių (pvz., gauti valstybės atlikto tyrimo rezultatai; asmuo prisipažino; kt.), išankstinio tyrimo etapas gali būti praleistas¹⁶.

13.2.1.15 Jei gaunama bent tikėtina žinia apie tai, kad bet kuris Bažnyčioje tarnaujantis asmuo seksualiai išnaudojo nepilnametį ar pažeidžiamą suaugusįjį, vietos ordinaras nedelsdamas informuoja apie tai valstybės institucijas ir lygiagrečiai pradeda savo kanoninį tyrimą.

13.2.1.16 Vykdantieji tyrimą privalo laikytis paslapties, tačiau negalima įpareigoti tylėti nei žinią pateikusiojo asmens, nei numanomos aukos, nei liudytojų¹⁷.

13.2.1.17 Išankstinis tyrimas atliekamas nepriklausomai nuo valstybės institucijų vykdomų tyrimų, bet nepažeidžiant pasaulietinės teisės normų.

13.2.1.18 Kai tuo pat metu vykdomas ir valstybės tyrimas bei manoma, kad derėtų sulaukti tyrimo rezultatų, vietos ordinaras savo sprendimą susilaikyti pradėti išankstinį tyrimą turi suderinti su Tikėjimo mokymo kongregacija¹⁸.

13.2.1.19 Jei vietos ordinaras nustato, kad galimai nusikalstamai veiksmai, apie kurią yra gauta žinia, yra suėjęs senaties terminas pagal galiojančias Bažnyčios teisės normas¹⁹, jis turi atlikti išankstinį tyrimą ir, kartu su pridėta motyvuota nuomone dėl senaties termino netaikymo, pranešti apie šio tyrimo išvadas Tikėjimo mokymo kongregacijai, turinčiai teisę senaties terminą patvirtinti arba jį atvesti²⁰.

13.2.2 Išankstinio kanoninio tyrimo eiga:

13.2.2.1 Vietos ordinaras, perdavęs ikiteisminio tyrimo institucijoms informaciją apie gautą žinią, laikosi ikiteisminį tyrimą vykdančios institucijos nurodymų.

13.2.2.2 Vykdamas tyrimą, vadovaujamas atitinkamomis *Vademecum* nuorodomis²¹.

13.2.3 Išankstinio kanoninio tyrimo pradžia:

13.2.3.1 Išankstinis kanoninis tyrimas prasideda tada, kai vietos ordinaras savo dekretu nusprendžia pradėti išankstinį kanoninį tyrimą ir paskiria delegatą bei notarą²².

13.2.3.2 Tais atvejais, kai Lietuvos Respublikos įstatymai numato pareigą pranešti apie įtariamą nusikaltimą teisėsaugai, žinios teikėjas apie tai turi būti informuotas pasirašytinai.

¹⁵ *Vademecum*, 16.

¹⁶ *Vademecum*, 37.

¹⁷ *Vademecum*, 30.

¹⁸ *Vademecum*, 26.

¹⁹ *Sacramentorum sanctitatis tutela*, 7.

²⁰ *Vademecum*, 28.

²¹ *Vademecum*, 32-75.

²² Notaro pareigos nurodytos KTK, kan. 483, § 2; kan. 1437, § 2 ir *Vademecum*, 41-42.

13.2.3.3 Žinios teikėjas ar numanoma auka gali paprašyti, kad jo susitikime su delegatu nedalyvautų notaras.

13.2.3.4 Pradedant išankstinį kanoninį tyrimą nustatomi šiam tyrimo etapui reikalingi duomenys, padėsiantys rekonstruoti faktus ir aplinkybes, kuriais grindžiamas kaltinimas²³:

13.2.3.4.1 bendroji informacija apie numanomas aukas, papildant tai pirminiu vertinimu apie numanomą fizinę, psichinę ir moralinę žalą;

13.2.3.4.2 nusikalstamų veikų skaičius ir įvykdymo laikas;

13.2.3.4.3 galimi ryšiai su sakramentiniu *forum internum*;

13.2.3.4.4 kiti nusikaltimai, kuriais kaltinamas tas asmuo, taip pat probleminiai to asmens biografijos faktai bei asmeniniai bruožai;

13.2.3.4.5 bet kokio pobūdžio bei kilmės liudijimai ir dokumentai (tarp jų ir valdžios institucijos vykdyto tyrimo ar proceso rezultatai), kurie gali būti tikrai naudingi nušviečiant kaltinimo aplinkybes ir patvirtinant jo tikėtumą.

13.2.3.5 Išankstinį tyrimą vykdančio asmuo įrašo duomenis į formą, pateiktą *Vademecum* priede.

13.2.3.6 Išankstinį tyrimą vykdančio asmuo supažindina pateikusį žinią su išankstinio kanoninio tyrimo procedūromis bei užtikrina jį, kad visa informacija bus tvarkoma laikantis konfidencialumo principų. Asmuo taip pat informuojamas, kad Bažnyčia negali garantuoti tokio konfidencialumo tuo atveju, jei valdžios institucija teismo sprendimu konfiskuotų tyrimo dokumentus ar atliktų jų poėmį.

13.2.3.7 Ordinaras pats nusprendžia, kada ir koku būdu informuoti kaltinamąjį apie jam teikiamus kaltinimus.

13.2.3.8 Išankstinį tyrimą vykdančio asmuo informuoja kaltinamąjį, kad jam jokiais būdais negalima bandyti asmeniškai susisiekti su numanoma auka arba žinios teikėju. Šiame etape kaltinamajam numanomos aukos ar žinios teikėjo tapatybė nėra atskleidžiama.

13.2.4 Faktų, aplinkybių ir pakaltinamumo nustatymas:

13.2.4.1 Ordinaras išankstiniam tyrimui atlikti naudojami Gairių 13.2.1.9 ir 13.2.1.10 punktuose išvardytomis galimybėmis.

13.2.4.2 Jei ordinaras yra sudaręs komisiją ar pasitelkęs kompetentingus pasauliečius išankstiniam kanoniniam tyrimui atlikti, pirmojo susitikimo su jais metu delegatas supažindina juos su žinia ir (jei yra) asmens, apie kurį gauta žinia atsakymu bei ordinaro sprendimais.

13.2.4.3 Tokios komisijos ar pasitelktų pasauliečių darbo tikslas – ištirti bylos aplinkybes ir įvertinti, ar dėl jų kyla didelių abejonių ir neaiškumų, ir ar reikia gauti daugiau su žinia susijusios informacijos.

13.2.4.4 Komisijos nariai ar pasitelkti pasauliečiai, vadovaudamiesi savo kompetencija, pateikia žinios aplinkybių vertinimą, kuris surašomas protokole. Komisijos nariai ar pasitelkti pasauliečiai patikslina ir suformuluoja klausimus,

²³ *Vademecum*, 34.

kurie, reikalui esant, gali būti pateikti susitikimo su žinios teikėju, numanoma auka ar asmeniu, apie kurį gauta žinia, metu.

13.2.4.5 Numanoma auka ar asmuo, apie kurį gauta žinia, į susitikimą gali atsivesti jį palaikantį asmenį.

13.2.4.6 Visi susitikimai turi būti užrašomi, taip pat, esant būtinybei, padaromi jų garso ir/ar vaizdo įrašai.

13.2.5 Susitikimas su numanoma auka:

13.2.5.1 Vykdantys išankstinį kanoninį tyrimą negali susitikti su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais be tėvų ar globėjų dalyvavimo. Tokiame susitikime su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju turi dalyvauti ne tik delegatas, nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo tėvai ar globėjai, bet ir toks asmuo, kuris pripažįstamas kaip kvalifikuotas specialistas psichologas.

13.2.5.2 Jei pažeidžiamas suaugęs neturi globėjo, jis į susitikimą gali pasikviesti asmenį, kuriuo pasitiki.

13.2.5.3 Prieš susitinkant su nepilnamečiais ar pažeidžiamais suaugusiais visi susitikimo dalyviai aptaria, ar būtina daryti ir susitikimo garso ir/ar vaizdo įrašą. Jei bent vienas susitikimo dalyvis nesutinka su garso ir/ar vaizdo įrašo darymu, susitikimas protokoluojamas tik raštu.

13.2.5.4 Susitikimo metu siekiama sužinoti:

13.2.5.4.1 kas būtent įvyko?

13.2.5.4.2 kada tiksliai tai atsitiko?

13.2.5.4.3 kas paskatino būtent dabar apie tai prabilti?

13.2.5.4.4 ko tikimasi iš šio tyrimo?

13.2.5.4.5 kokie svarbiausi numanomos aukos poreikiai ir kaip jie gali būti patenkinti?

13.2.5.4.6 kas jau informuotas apie atvejį ir kada?

13.2.5.4.7 kitas aplinkybes, turinčias reikšmę tyrimui.

13.2.5.5 Susitikimo pradžioje numanoma auka pakviečiama papasakoti apie įvykį.

13.2.5.6 Perskaitę susitikimo protokolo projektą, visi dalyviai gali pareikšti savo pastabas. Po galutinio susitikimo protokolo variantu pasirašo visi susitikimo dalyviai.

13.2.5.7 Po susitikimo numanomai aukai pranešama, kada ir koku būdu ji bus informuota apie tolimesnius tyrimo veiksmus.

13.2.5.8 Su susitikimo protokolu supažindinamas ordinaras.

13.2.6 Susitikimas su asmeniu, apie kurį gauta žinia:

13.2.6.1 Po susitikimo su numanoma auka įvertinami ir suformuluojami klausimai tolimesniam tyrimui.

13.2.6.2 Siekiant sužinoti tyrimui naudingos informacijos ir nustatyti įrodytinas aplinkybes gali būti susitikta su asmeniu, apie kurį gauta žinia.

13.2.6.3 Jei susitikimas su asmeniu, apie kurį gauta žinia, įvyksta, jis/ji informuojamas apie tai, kad Bažnyčios teisės požiūriu asmuo laikomas nekaltu iki

tol, kol neįrodytas jo kaltumas. Asmuo, apie kurį gauta žinia, pakviečiamas pateikti savo paaiškinimus vykdantiems išankstinį kanoninį tyrimą.

13.2.6.4 Jeigu asmuo, apie kurį gauta žinia, atsisako susitikti, jam arba jai turi būti suteikta galimybė pateikti raštišką atsakymą į pateiktus klausimus, o jei jis nenori dalyvauti susitikime, tyrimas vis tiek tęsiamas.

13.2.6.5 Asmuo, apie kurį gauta žinia, gali pasinaudoti savo pasirinkto gynėjo pagalba. Iš asmens, apie kurį gauta žinia, negalima reikalauti priesaikos²⁴.

13.2.6.6 Asmens, apie kurį gauta žinia, atsakymai surašomi į protokolą ir pasirašomi visų dalyvaujančių asmenų.

13.2.6.7 Po susitikimo asmeniui, apie kurį gauta žinia, pranešama, kad jis bus informuotas apie tolesnę tyrimo eigą, o taip pat – kas bus supažindintas su susitikimo protokolu.

13.2.7 Išankstinio kanoninio tyrimo pabaiga:

13.2.7.1 Išankstinis kanoninis tyrimas yra baigiamas, kai yra surenkama pakankamai medžiagos, leidžiančios daryti pagrįstą prielaidą, kad nepilnametis ar pažeidžiamas suaugusysis yra numanoma auka ir/arba asmuo, apie kurį gauta žinia, atliks neteisėtus veiksmus. Išankstinis kanoninis tyrimas yra baigiamas ir tada, kai yra surenkama pakankamai medžiagos, leidžiančios daryti pagrįstą prielaidą, kad nepilnametis ar pažeidžiamas suaugusysis nėra numanoma auka ir/arba asmuo, apie kurį gauta žinia, neatliks neteisėtų veiksmų. Būtina stengtis atlikti išankstinį kanoninį tyrimą per įmanomai trumpesnę laiką²⁵.

13.2.7.2 Vykdantysis tyrimą apibendrina išankstinio kanoninio tyrimo rezultatus ir surašo savo vertinimą, paaiškindamas tokio vertinimo motyvus. Surašęs šį vertinimą, vykdantysis tyrimą perduoda jį ir visus išankstinio tyrimo aktus ordinarui²⁶.

13.2.7.3 Ordinaras savo dekretu paskelbia apie kanoninio tyrimo pabaigą²⁷, surašo savo tyrimo rezultatų vertinimą (*votum*)²⁸, pateikia galimus pasiūlymus dėl tolimesnių veiksmų, ir patvirtintas šių dokumentų kopijas išsiunčia į Tikėjimo mokyimo kongregaciją²⁹.

13.2.7.4 Vykdantysis tyrimą supažindina nukentėjusįjį su įvykusio tyrimo eiga ir išvadamis.

13.2.7.5 Sprendžiant klausimą, ar informuoti apie įvykusio tyrimo išvadą asmenį, apie kurį buvo gauta žinia, vadovaujamosi atitinkamomis *Vademecum* nuorodomis³⁰.

²⁴ *Vademecum*, 54.

²⁵ *Vademecum*, 66.

²⁶ *Vademecum*, 67.

²⁷ *Vademecum*, 68.

²⁸ 11 dėmenų, kuriuos ordinarui reikia nurodyti savo *votum*, išvardyti L. ORTAGLIO, *L'indagine previa nei casi di delicta graviora*, in *Questioni attuali di diritto penale canonico*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2012 (Studi Giuridici, 96) 103.

²⁹ *Vademecum*, 69.

³⁰ *Vademecum*, 52-53.

13.2.7.6 Jei asmuo, apie kurį gauta žinia, yra pasaulietis, išankstinio tyrimo medžiaga nėra siunčiama į Tikėjimo mokymo kongregaciją, bet iš karto pradedamas baudžiamasis procesas taip, kaip tai nurodyta kan. 1720.

13.2.7.7 Tikėjimo mokymo kongregacija, įdėmiai išstudijavusi atsiųstus dokumentus, informuoja ordinarą, kokių procesinių veiksmų imtis³¹.

13.3 Tolimesnė bylos eiga:

13.3.1 Ordinaras, gavęs Tikėjimo mokymo kongregacijos instrukcijas, savo dekretu nustato, kokių veiksmų bus imamasi.

13.3.2 Nebaudžiamojo pobūdžio disciplininės priemonės yra apibrėžtos ir išvardytos *Vademecum* 78 punkte.

13.3.3 Nukentėjusysis turi teisę dalyvauti bylos kanoninėse procedūrose.

13.3.4 Jei ordinaras nusprendžia pradėti administracinį procesą pagal kan. 1720, jis vadovaujasi *Vademecum* 91-129 punktais.

13.3.5 Jei ordinaras nusprendžia pradėti teisminį baudžiamąjį procesą pagal kan. 1721-1728, jis vadovaujasi *Vademecum* 87-90 punktais.

13.3.6 Administracinis procesas baigiasi ordinaro baudžiamuoju dekretu, o teisminis baudžiamasis procesas – sprendimu³².

13.3.7 Pasibaigus teisminiam baudžiamajam procesui, atsiveria teisės numatytos apskundimo galimybės³³.

13.3.8 Pasibaigus neteisminiam baudžiamajam (administraciniam) procesui, atsiveria galimybė pateikti rekursą dėl baudžiamojo dekreto³⁴.

13.3.9 Ordinaras, kiek turi galios tai daryti, pareikalauja, kad kaltininkas atlygintų žalą nukentėjusiajam ir bažnytinei bendruomenei.

13.3.10 Jei kanoninio proceso metu paaiškėja, kad įtariamasis nepadarė nusikaltimo, ordinaras imasi veiksmų, kurie būtini siekiant grąžinti kaltinamajam gerą vardą.

13.3.11 Visa bylos medžiaga saugoma kurijos slaptajame archyve³⁵.

13.4 Konfidencialumas ir informacijos viešinimas:

13.4.1 Išankstinio tyrimo metu vengiama skleisti bet kokią informaciją, kuri kenktų pačiam tyrimui ir asmens, apie kurį gauta žinia, geram vardui, todėl vykdančys išankstinį tyrimą privalo laikytis tarnybinės paslapties.

13.4.2 Vadovaudamasis kan. 1455 §3, teisėjas gali priesaika įpareigoti ekspertus, šalis ir jų advokatus ar įgaliotinius saugoti paslaptį, bet darydamas tokį sprendimą jis turi nepažeisti Gairių 13.2.1.16 punkto.

13.4.3 Viešinant informaciją paisoma nuorodų, išdėstytų *Vademecum* 45-46 punktuose.

³¹ *Vademecum*, 77.

³² Apeliacijos prieš sprendimą teisė ir tvarka reglamentuoti kan. 1619-1640 ir *Vademecum*, 144-146.

³³ *Vademecum*, 144.

³⁴ *Vademecum*, 147.

³⁵ Kan. 1719.

13.4.4 Visais atvejais turi būti užtikrinta, kad tyrimą vykdančias asmenys neatskleistų informacijos, leidžiančios identifikuoti bet kurių procese dalyvaujančių nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų tapatybę.

13.4.5 Visais atvejais turi būti imamasi priemonių, kad liudytojai ir asmenys, kuriais pasitiki nukentėjusieji³⁶, neatskleistų informacijos, leidžiančios identifikuoti bet kurių procese dalyvaujančių nepilnamečių ir pažeidžiamų suaugusiųjų tapatybę.

³⁶ Plg. Gairių 13.2.5.2 punktą.